

Київський університет імені Бориса Грінченка
Кафедра початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор
з науково-методичної та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
“ _____ ” 2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика навчання української мови

напрямок підготовки 6.010102 Початкова освіта
Педагогічний інститут

Київ – 2015 рік

Методика навчання української мови. : роб. навч. прог. [для студ. напр. підгот. 6.010102 «Початкова освіта»] / уклад. М. Д. Осколова. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – 38 с.

Розробники:

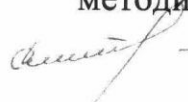
Осколова Мар'яна Дмитрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Нечипоренко Катерина Петрівна, викладач кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін

Протокол № 7 від 04 лютого 2015 року

Завідувач кафедри початкової освіти та
методик гуманітарних дисциплін

 - С.М. Мартиненко

Заступник директора
з науково-методичної та навчальної роботи

 М.А. Машовець

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.	4
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	7
II. Тематичний план навчальної дисципліни.	8
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Теоретичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи.</i>	10
<i>Змістовий модуль II. Практичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи.</i>	22
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Методика навчання української мови».....	23
V. Плани семінарських та практичних занять.	24
VI. Завдання для самостійної роботи.	28
Карта самостійної роботи студента	30
VII. Індивідуальна науково-дослідна робота (навчальний проект)	31
VIII. Система поточного та підсумкового контролю.	33
IX. Методи навчання.	36
X. Методичне забезпечення курсу	36
XI. Рекомендована література.	37

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Методика навчання української мови» є нормативним документом КУ імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою теорії початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 0101 педагогічна освіта спеціальності «Початкова освіта».

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Методика навчання української мови», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів. Однією з необхідних умов організації навчального процесу за кредитно-модульною системою є наявність робочої програми з означеної дисципліни, виконаної за модульно-рейтинговими засадами і доведеної до відома викладачів та студентів.

Рейтингова система оцінювання (РСО) є невід'ємною складовою робочої навчальної програми і передбачає визначення якості виконаної студентом усіх видів аудиторної та самостійної навчальної роботи та рівня набутих ним знань та вмінь шляхом оцінювання в балах результатів цієї роботи під час поточного, модульного та семестрового контролю, з наступним переведенням оцінки в балах у оцінки за традиційною національною шкалою та шкалою ECTS (European Credit Transfer System).

Метою викладання дисципліни є:

- розкриття лінгводидактичних аспектів, дидактико-методичних понять, методів та технологій сучасного уроку розвитку писемного і усного мовлення молодшого школяра на уроках української мови;
- надання допомоги студентам у процесі оволодіння професійною компетентністю, формування особистості майбутнього учителя, який зорієнтований не на передачу знань, а на особистісний розвиток дитини і потреби сучасної школи.

Завданням вивчення навчальної дисципліни є:

- створення умов для повноцінної реалізації та самореалізації потенційних професійних можливостей студента;
- оволодіння дидактико-методичними знаннями з навчальної дисципліни;
- усвідомлення практичної значущості теоретичних знань для творчої педагогічної діяльності вчителя;
- розвиток умінь моделювання навчально-виховного процесу уроків української мови;
- реалізація виховного потенціалу предмета з метою формування професійних рис і якостей особистості;

- формування готовності до творчої активності у професійній діяльності.

Місце навчальної дисципліни в системі професійної підготовки фахівця.

Названа дисципліна є основоположною у професійному становленні студентів, науковому осмисленні ними основних положень методики викладання української мови в початкових класах.

Інтегровані вимоги до знань і умінь з навчальної дисципліни.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- психолого-педагогічні, дидактико-методичні засади навчання молодших школярів української мови;
- методи і прийоми удосконалення мовленнєвого розвитку молодших школярів, засоби формування у них наукових уявлень про мову як знакову систему.

Уміти:

- будувати урок розвитку зв'язного мовлення як цілісну, складну, динамічну систему, основними складовими якої є організаційний дидактичний, психологічний, методичний, виховний та санітарно-гігієнічний аспект;
- організовувати професійну діяльність на уроці української мови, яка передбачає: постановку доцільної та раціональної мети і завдань навчання; мотивацію спільної діяльності вчителя і учня, планування, діагностування, прогнозування, стимулювання навчання дитини.

Інтегровані вимоги до знань і умінь з навчальних модулів.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з 2 модулів.

У результаті засвоєння модуля № 1 «Теоретичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи» студенти повинні:

Знати:

- наукові, психологічні і лінгводидактичні засади мовленнєвої діяльності учнів початкової школи;
- систему методів і прийомів формування мовленнєвих умінь в молодшого школяра на сучасному етапі;
- види робіт з розвитку усного і писемного мовлення школярів 1 – 4 класах;
- критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з розвитку усного і писемного мовлення.

Вміти:

- виявляти ступінь сформованості мовленнєвих умінь молодших школярів;
- володіти сучасними методами та прийомами організації мовленнєвої діяльності учнів початкової школи оптимально поєднуючи їх для досягнення поставленої мети у роботі з дітьми;

- оцінювати навчальні досягнення учнів з розвитку усного і писемного мовлення.

У результаті засвоєння модуля № 2 «Практичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи» студенти повинні:

Знати:

- програмові вимоги і завдання щодо розвитку усного і писемного мовлення молодших школярів;
- види текстів-описів та методику проведення відповідних уроків;
- методику проведення уроків розвитку писемного мовлення, продуктом якого є складання текстів-міркувань у 1-4 класах;
- методику проведення детального та вибіркового переказу;
- методику проведення уроків написання творів за спостереженнями, за прочитаним текстом, за картиною;
- методику навчання написання листів, запрошень, привітань, інструкцій;
- критерії оцінювання творчих робіт учнів.

Вміти:

- складати план-конспект уроку української мови на навчання учнів складати тексти-описи (усні та писемні);
- складати план-конспект уроку української мови на навчання учнів складати тексти-міркування;
- складати план-конспект уроку української мови на проведення детального та вибіркового переказу;
- складати план-конспект уроків написання листів, запрошень, привітань, інструкцій;
- оцінювати творчі роботи учнів.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. Опис предмета навчальної дисципліни

Предметом курсу є формування професійної компетентності вчителя початкових класів.

Методика навчання української мови – це педагогічна наука про методи, прийоми і способи навчання мови у початковій школі. Вона вивчає зміст, методи та організацію занять з мови, допомагає учителеві раціоналізувати педагогічний процес так, щоб досягти високої успішності учнів з мови. Означений курс реалізується через систему лекцій, семінарських, практичних занять, педагогічну практику студентів та систему індивідуальних і самостійних робіт.

На лекціях повідомляються основні психолого-педагогічні, теоретичні положення методики української мови з опорою на результати нових наукових досліджень, а також на передовий педагогічний досвід учителів.

На семінарських заняттях студенти вчаться виконувати різноманітні методичні завдання, працювати з методичною та іншою професійною літературою. На цих заняттях обговорюються реферати, завдання для самостійної роботи, творчі завдання.

На практичних заняттях студенти оволодівають необхідними вміннями, які пов'язані з підготовкою і проведенням уроків, здійснюється аналіз змодельованих конспектів уроків, підбраного навчального змісту.

Лекції та інші види занять обладнані наочними та електронними посібниками.

Курс	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних ECTS: 2 Модуль 2 Змістових модулів - 2 Загальна кількість годин: 72 год.	Шифр та назва галузі: 0101 Педагогічна освіта Шифр та назва напрямку: 6.010102 Початкова освіта Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Семестр: 4 Аудиторні заняття: 32 год. Із них: лекції: 8 год. семінарські: 4 год. практичні: 16 год. Індивідуальна робота: 4 год. Самостійна робота: 36 год. Модульний контроль: 4 год.

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль № 1

Теоретичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи

№ з/п	Назва теми	разом	Кількість навчальних годин						
			ауд.	лекц.	сем.	практ.	інд.	срс	МКР
1	Лінгводидактичний аспект розвитку мовлення молодшого школяра	6	2	2				4	
2	Основні види мовлення (усного і писемного) у молодших школярів на	2	2	2					
3	Система методів і прийомів формування мовленнєвих умінь в молодшого школяра на сучасному етапі	7	2		2			5	
4	Види переказів у 1 – 4 класах. Методика проведення	7	4	2	2			3	
5	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з розвитку усного і писемного мовлення	6	4	2		2			2
Разом за змістовий модуль №1		28	14	8	4	2	-	12	2

Змістовий модуль № 2

Практичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи

№	Назва теми	разом	Кількість навчальних годин						
			ауд.	лекц.	сем.	практ.	інд.	срс	МКР
1	Аналіз програмових вимог щодо розвитку усного і писемного мовлення	2	2			2			
2	Види текстів-описів. Методика складання текстів-описів (усні та писемні) в 1-4 класах. Критерії оцінювання	8	4			2	2	4	
3	Методика складання текстів-міркувань у 1-4 кл. Критерії оцінювання робіт	6	2			2		4	

4	Методика складання текстів-розповідей різних стилів. Критерії оцінювання робіт	2	2			2		4	
5	Методика проведення детального та вибіркового переказу	6	2			2		4	
6	Методика написання творів за спостереженнями, за прочитаним текстом, за картиною	8	4			2	2	4	
7	Моделювання уроків написання листів, запрошень, привітань, інструкцій	8	2			2		4	2
Разом за змістовий модуль №2		40	28	-	-	14	4	24	2
Разом за навчальним планом:		72	32	8	4	16	4	36	4

III. Програма з курсу

«Методика навчання української мови»

Змістовий модуль № 1

Теоретичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи

Лекція 1.1. Лінгводидактичний аспект розвитку мовлення молодшого школяра

Ключові поняття: лінгводидактика, засади лінгводидактики, мовлення, зв'язне мовлення, функції мовлення, мовленнєві і текстотворчі уміння і навички учнів.

План

1. Сутність поняття лінгводидактика.
2. Основні засади лінгводидактики.
3. Поняття «мовлення», основне завдання, періоди мовленнєвого розвитку, фактори розвитку мовлення, напрями). процес породження зв'язного висловлювання).
4. Основні підходи до розвитку мовлення у початковій школі.

«Українська лінгводидактика» – наука, що досліджує зміст, форми, принципи, способи і навчання української мови як рідної і як державної. Вона спирається на загальнодидактичні засади і принципи, на яких будується навчання мови взагалі. Має низку специфічних засад. До найголовніших концептуальних засад лінгводидактики відносимо такі:

- українська мова як рідна і державна в усіх типах середніх і вищих навчальних закладів є засобом формування й розвитку мовної особистості, національно свідомого громадянина України;

- навчання української мови спрямоване на виховання мовної особистості – людини, яка любить, знає і береже рідну мову, з повагою ставиться до неї як до мови нашої держави, володіє її виражальними засобами, користується нею у своїй професійній діяльності й у повсякденному житті.

- формування й розвиток мовної особистості здійснюється у процесі оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності – аудіюванням, говорінням, читанням і письмом, сприйманням і продукуванням мовлення;

- навчання української мови здійснюється в особистісному, когнітивному, комунікативно-діяльнісному, компетентнісному, функціонально-стилістичному та інших аспектах;

- навчально-виховний процес мовної освіти забезпечується ефективним застосуванням традиційних та інноваційних технологій;

- навчання української мови спирається на українознавство, етнологію, етнокультурологію, етнопедагогіку та етнопсихологію.

Під поняттям «мовлення» розуміємо форму існування мови, її втілення, реалізація, застосування людиною мовних багатств у життєвих ситуаціях, результат процесу формулювання і передачі думки засобами мови; спілкування людей між собою за допомогою мови; мовна діяльність людини. **Мовлення виконує функції** спілкування, повідомлення, емоційного самовираження, впливу на інших людей, а для учнів - це ще й засіб успішного навчання в школі.

«Розвиток мовлення» – процес формування мовленнєвих умінь і навичок в учнів початкової школи, навчання правильно, відповідно до норм літературної мови користуватися всім арсеналом мовних засобів у процесі побудови зв'язних висловлювань; пізнання мови на різних її рівнях (фонетичному, словотвірному, лексичному, граматичному). Йдеться про розвиток мовленнєвої особистості, тобто людини, яка готова виконувати мовленнєві дії, або та, хто привласнює мову, для кого мова є мовленням. Розвиток мовлення спрямоване на формування **мовленнєвих вмінь**.

Уміння – це здатність належно виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок.

Поняття «мовленнєві вміння» – здатність мовця забезпечувати правильне застосування вербальних (словесних) і невербальних (несловесних) засобів із метою ефективної взаємодії учасників спілкування.

Напрями розвитку мовлення: оволодіння учнями нормами літературної мови, що передбачає засвоєння орфоепічної вимови, способів словотворення та словозміни, розвиток правописних навичок; робота над граматичним ладом дитячого мовлення, спрямована на формування й удосконалення мовленнєвих умінь будувати власні висловлювання згідно з законами граматики; збагачення словникового запасу учнів шляхом систематичної роботи, що включає, крім засвоєння нових слів, володіння вмінням визначати семантику слова, правильно користуватися словами з урахуванням їх сполучуваності та доречно вживати відповідно до стилю і типу мовлення.

Головна мета навчального процесу спрямованого на **розвиток мовлення** молодшого школяра – формування комунікативної компетенції, що базується на знаннях, уміннях пізнавального і творчого типу, соціальних навичках, світоглядних переконаннях, здатної вільно й легко висловлюватися з будь-яких питань, виявляючи високий рівень мовної культури, дбаючи про якість свого мовлення. Комунікативний підхід створює умови для свідомо-мовленнєвої діяльності учнів, чия мовленнєва практика ґрунтується не тільки на знаннях мовної системи, а й на діяльності спілкування.

В методиці розвитку мовлення визначають такі **аспекти:** лінгвістичний, педагогічний, психологічний, компетентнісний, моральний, естетичний. Кожний з цих підходів вимагає нового трактування.

Лінгвістичний підхід передбачає врахування нових досягнень у галузі мовознавчої науки (когнітивної й комунікативної лінгвістики тексту, психо- і соціолінгвістики).

Педагогічно-дидактичний аспект навчання української мови вимагає врахування її значення для пізнавальної і творчої діяльності, мовленнєвого розвитку учнів. Добір відповідних методів, прийомів, форм і видів навчання.

Дотримуючись психологічного підходу, мусимо враховувати ті психологічні чинники, які забезпечують якість засвоєння мови та формування комунікативної компетентності учнів.

Моральний та естетичний підходи до навчання мови орієнтують учителя на виховання в школярів позитивного ставлення до мови, усвідомлення її суспільних функцій і ролі в розвитку особистості, сприйняття її краси і багатства. В останні десятиліття визначилися й нові підходи до навчання української мови: українознавчий, етнопедагогічний, культурологічний, діяльнісно-орієнтований, функціонально-стилістичний, комунікативний.

Українознавчий (народознавчий), культурологічний аспекти передбачають засвоєння учнями мовної картини світу засобами рідної мови, формування національної свідомості учнів, виховання патріота, громадянина України на основі національної й загальнолюдської культури.

Діяльнісно-орієнтований підхід до навчання мови базується на розвитку мовленнєвої діяльності, яка враховує когнітивні (пізнавальні), емоційні, вольові здібності учня. Він передбачає формування системи компетенцій (комунікативної – мовленнєвої, мовної, соціокультурної та діяльнісної і включає:

- види мовленнєвої діяльності, що реалізуються в комунікативній мовленнєвій компетенції особистості;
- психічні й фізіологічні процеси мовлення, що відбуваються під час сприймання чи продукування усного і писемного мовлення;
- текст як продукт висловлювання в тій чи іншій формі;
- сферу спілкування (освітню, професійну, суспільну та особистісну);
- стратегію спілкування (мовленнєву поведінку в різних мовленнєвих ситуаціях);
- завдання як певні цілеспрямовані дії, які мовець розв'язує під час спілкування.

Компетентісний підхід забезпечує формування низки компетенцій, якими має оволодіти кожний мовець. У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти виділяють загальні компетенції (знання світу, соціокультурні знання, практичні вміння і навички) та лінгвістичні, комунікативні, соціолінгвістичні, дискурсивні та інші компетенції [5, с. 8]. Виходячи з того, що компетенції є системою знань, умінь і навичок, які дозволяють особистості виконувати певні дії, цей підхід орієнтує на розвиток загальних і комунікативних мовленнєвих компетенцій. Сформовані компетенції використовуються з необхідності в різних контекстах залежно від умов і потреб мовленнєвої діяльності, до яких належать мовленнєві процеси продукування або сприйняття висловлювань (текстів), пов'язаних із певними темами у специфічних сферах спілкування.

Нова Програма з української мови для початкової школи побудована на основі компетентнісного підходу і передбачає формування у молодшого школяра ключової комунікативної компетентності (здатність успішно користуватись мовою у процесі спілкування), соціокультурної компетентності та компетентності уміння вчитися.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 1, 3, 4, 5, 7, 11, 13, 15.

Лекція 1.2. Основні види мовлення (усного і писемного) у молодших школярів на сучасному етапі

Ключові поняття: зовнішнє, внутрішнє, говоріння, слухання, читання, письмо, факти мови, мовлення і позамовні чинники, монологічне, діалогічне мовлення, процес створення продукту зв'язного висловлювання.

План

1. Мовленнєва діяльність – внутрішнє і зовнішнє мовлення.
2. Види мовлення – говоріння, слухання, читання, письмо.
3. Особливості усного мовлення.
4. Сутність поняття «говоріння». Структура говоріння. Слухання.
5. Читання, як вид мовленнєвої діяльності
6. Письмо – продуктивний вид мовленнєвої діяльності
7. Усне монологічне і діалогічне мовлення

Відповідно до функцій розрізняють **зовнішнє і внутрішнє** мовлення.

Внутрішнє мовлення – це мовне оформлення думки без її висловлювання, усного чи писемного. Процес внутрішнього мовлення протікає з великою швидкістю; воно неоднакове і розрізняється ступенем мовної сформованості залежно від її мети.

Зовнішнє мовлення класифікується за різними ознаками. Розрізняється: усне і писемне мовлення, монологічне й діалогічне. Розрізняють різні стилі мовлення, різні за жанрами тексти.

Види мовлення – говоріння, слухання, читання, письмо.

Слухання має мотиваційну частину (мету), аналітико-синтетичну (сприймання, розуміння), виконавчу (наступного говоріння, прийняття рішення на основі одержаної інформації). Сприймаючи початок думки, потрібно передбачити, що буде сказано далі. І в тому випадку, якщо ця гіпотеза неправильна, потрібно висувати нову. У своєму здогадуванні треба орієнтуватися на ситуацію спілкування, на мовні засоби - синтаксичні структури, їх лексичне наповнення, граматичне оформлення, а також на інтонацію, тон, міміку, жести мовця, на орієнтири, адекватні тим, які у внутрішньому мовленні утримують смисл речень і тексту в цілому (ключові слова, наочні образи). У процесі **слухання** важливе здогадування, смислова орієнтація, еквівалентні зміни.

Аудіювання становить собою процес розуміння, осмислення мовлення. Це комунікативне уміння не менш важливе, ніж говоріння; є умовою ефективності ділового спілкування.

У залежності від особливостей сприйняття тексту виділяють 3 види аудіювання:

1. Глобальне, при якому досить визначити, про що йшлося у висловленні, яка його основна думка.

2. Детальне припускає усвідомлення головних значенневих блоків тексту в залежності від установки, що ставить перед собою слухач.

3. Критичне вимагає критичного осмислення сприйнятого на слух.

Говоріння має трискладову структуру: мотив, аналіз-синтез, виконання. При підготовці до говоріння мовець виходить із того, чи цікава, чи потрібна співрозмовникові тема розмови. При реалізації задуму у висловлюванні добираються слова, що найбільш точно передають думку мовця. Їх потрібно не тільки промовляти, але й утримувати в пам'яті уже сказане. Те ж відбувається і з цілим текстом висловлювання. Мовцю потрібно пам'ятати початок промовленого тексту, тому він зберігається у внутрішньому мовленні, де слова заміщені наочними образами і плануються смислові віхи продовження тексту. Плануючи, потрібно намітити основну тезу тексту, обдумати, як її розкрити, тобто визначити основу тексту, його початок (вступ) і закінчення (висновки, кінцівку). Зміст висловлювання можна виразити не тільки з допомогою лексичних значень і їх сполучень, але й інтонації, яка членує текст і робить мовлення емоційним, зверненим до співрозмовника.

Структура говоріння: мотив, аналіз-синтез, виконання.

Читання, як вид мовленнєвої діяльності, є читання мовчки і вголос. Розрізняють різні види читання: ознайомлювальне, вивчаюче, пошукове, вибіркоче, оглядове.

Переважно, вивчаючому і пошуковому читанню передують оглядове, а також ознайомлююче з метою ознайомлення зі спільним змістом книги, її автором, змістом частин або параграфів. Вивчаюче, пошукове й ознайомлююче читання розвивається у процесі самостійної роботи з книжкою і має свою технологію. При вибіркочому або пошуковому читанні опрацьовується матеріал із декількох книг, зіставляючи його, роблячи висновки.

Письмо – продуктивний вид мовленнєвої діяльності, який має ті ж механізми, що й говоріння. Однак думки у письмовому мовленні передаються тільки з допомогою мовних засобів. Використовуються такі види письма: письмо-слухання і письмо-читання. Коли слухають і пишуть (написання диктантів, переказів, планів, тез, конспектів, лекцій) або коли читають і пишуть (плани, тези, конспекти, анотації, реферати). Записи не тільки зберігають прочитаний або прослуханий матеріал, але й допомагають його засвоїти. Тому з навчальною метою широко використовуються такі види записів, як тези, план, конспект.

Між усним і писемним мовленням спостерігаються певні відмінності. Писемне мовлення: - є вторинним стосовно до усного мовлення, оскільки виникло пізніше, ніж усне;

Особливість усного мовлення – спонтанність, а залежно від ситуації і форми – підготовленість або непідготовленість. Усне мовлення характеризується надлишковою інформацією. Переважає усне мовлення; однак кількість зафіксованих усних текстів (звукзаписів) поки що невелика у порівнянні з писемними – книжками, журналами, рукописами тощо. Писемне мовлення завжди вважалося правильним, зразковим, його вивчали мовознавці. Усне ж почало вивчатися порівняно недавно. **Писемне мовлення** – є вторинним стосовно до усного мовлення, оскільки виникло пізніше, ніж усне; Писемне мовлення – це мовлення підготовлене. Воно строгіше, повніше за змістом, переважно відповідає літературній нормі. У ньому точніший вибір слів, складніші речення тощо. В усному мовленні синтаксис простіший, часто трапляються повтори, еліпси (пропуски елементів висловлювання), вигуки тощо. Усне мовлення володіє засобами звукової виразності: інтонацією, темпом, висотою, тембром, паузами, логічними наголосами, силою звучання. Крім цього, усне мовлення може супроводжуватися жестами й мімікою.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 1, 3, 4, 5, 7, 11, 12, 13, 14.

Семінарське заняття 1.1. Система методів і прийомів формування мовленнєвих умінь в молодшого школяра на сучасному етапі.

Лекція 1.3. Види переказів у 1 – 4 класах. Методика проведення

Ключові поняття: переказ, стислий, вибірковий, детальний, творчий, методи, лінгвістичний аналіз тексту, структурний аналіз, змістовий аналіз.

План

1. Переказ як один із основних видів розвитку мовлення в початковій школі.
2. Види переказів, методика проведення:
 - а) детальний переказ;
 - б) стислий переказ;
 - в) вибірковий переказ;
 - г) творчий переказ
 - д) за змістом кінофільму, мультфільму, телепередачі.
 - е) добір текстів для переказів.

Переказ – один із видів розвитку писемного мовлення, процес, за допомогою якого дитина не тільки оволодіває зв'язним мовленням, а й розвиває свої творчі здібності. Перекази і твори - основні вправи з розвитку загальних умінь зв'язного мовлення. Робота над ними здійснюється

паралельно, у взаємозв'язку. Перекази є підготовчою ланкою у навчанні написання творів.

Переказ розвиває в учнів логічне мислення; уточнює і розширює словниковий запас, активізує його; сприяє закріпленню граматичних знань, синтаксичних конструкцій, правописних навичок. Крім того, переказ художнього твору чи статті збуджує в учнів певні думки, викликає відповідні настрої, почуття, розширює їхні знання про навколишній світ.

Залежно від дидактичних цілей уроків розвитку мовлення, докладності передачі змісту та міри збереження композиції тексту розрізняємо перекази:

1) детальні, або близькі до тексту (зміст вихідного тексту відтворюється повно, з усіма деталями, зберігаються тип тексту, його композиційні і мовні особливості).

Детальні або докладні перекази ставлять своєю метою передавати зміст оповідання, уривка чи епізоду повністю (без пропуску окремих деталей), послідовно (не порушуючи порядку дій) і правильно (точно називаючи імена, факти, окремі назви). Цей вид переказів привчає учнів уважно слухати текст, намагатися запам'ятати деталі, назви, чітко уявити всі місця твору. Для детальних переказів добирають оповідання або окремі епізоди з творів, які носять закінчений характер.

Завданням докладного переказу є повне відтворення – з усіма деталями, якомога докладніше – змісту первинного тексту із збереженням його тину і стилю мовлення, композиційних і мовних особливостей (наприклад, якщо в тексті наявні діалекти чи застарілі слова, то учні мають право їх зберегти або ж використати літературні відповідники). Під час докладного переказування відтворюється орієнтовно 65% обсягу первинного тексту.

2) вибіркові (відтворюється не весь текст, а якась його частина, пов'язана з певною темою; його композиція, як правило, змінюється);

Головна мета вибіркового переказу – навчити учнів відбирати з тексту найістотніше з того чи іншого питання. Це значно складніший вид роботи, ніж написання стислого переказу. Стислий переказ вимагає вміння стисло передати зміст твору, а вибіркового – лише те, що стосується певної особи, події тощо. Працюючи над таким видом переказу, спочатку учні колективно вибирають найголовніше. Після вступної бесіди висловлюються з приводу того, що слід вносити до переказу, а що залишити поза увагою. Коли учні натренуються виконувати в класі цей вид роботи, тоді можна давати подібні завдання для домашньої роботи.

3) стислі (передається головне із змісту тексту, деталі опускаються. Тип тексту може бути збережений або змінений залежно від об'єму та ступеня стислості);

Завдання стислого переказу – навчити учнів висловлювати свої думки та почуття стисло і чітко. Відомо, що передача основи твору, його сюжетного стержня вимагає значно більших зусиль, ніж детальна розповідь тексту. Перед початком роботи над переказом учитель попереджає учнів, що уривок

треба переказувати стисло, а цього можна досягти, коли зупинитися лише на головному: деякі деталі узагальнити, діалоги передати у формі розповіді від третьої особи. Під час виконання такого переказу учні вдаються до аналізу, обмірковують, з'ясовують, що головне в тексті, а що другорядне. Така робота розвиває логічне мислення, прищеплює навички стислої виразної мови, виробляє вміння узагальнити матеріал.

4) **творчі** перекази або з додатковим завданням.

Творчі перекази (тобто у текст вносяться певні зміни щодо вживання окремих граматичних форм, конструкцій та викладу змісту): поширити текст оповідання, доповнюючи початок і вводячи новий епізод, додаючи своє закінчення; замінити одні синтаксичні конструкції іншими; замінити певні слова і словосполучення синонімічними; ввести в текст ті чи інші порівняння, метафори, епітети, прислів'я, крилаті вирази, цитати; змінити літературно-художню форму тексту.

5) **переказ** за змістом кінофільму, мультфільму, телепередачі.

Такий вид роботи є досить цікавим для дітей і в той же час корисним у виховному та освітньому значеннях. Подібні перекази доцільно писати через день-два після перегляду кінофільму (спектаклю). Це дає учням можливість зосередитись, пригадати зміст баченого. Перед учнями ставиться завдання описати не тільки те, що легко запам'яталось, але намагатися відновити в пам'яті окремі факти, епізоди, події тощо.

Важливе значення має добір **текстів** для переказів. Тексти слід брати з творів художньої літератури, дитячих газет та журналів. Це можуть бути цікаві й доступні за змістом оповідання або цілісні уривки, сюжетні вірші, байки, нариси, в яких відбиваються події суспільного життя, приклади героїчної поведінки, цікаві подорожі, життя природи тощо. Самі тексти переказів відіграють велику пізнавально-виховну роль. Вони розширюють знання дітей про навколишній світ, "пробуджують" думки, сприяють естетичному і моральному вихованню, розвивають пам'ять, увагу, вміння зосереджуватися. Переказ є одним з апробованих засобів контролю, перевірки рівня знань, мовної і правописної підготовки учня.

Методика проведення переказів (загальні настанови)

1. Первинне читання тексту вчителем або прослуховування магнітофонного запису);

2. Повторне читання тексту вчителем із відповідною вказівкою)

Під час повторного читання важливою є установка на активне сприймання тексту: (Визначте тему та основну думку висловлювання»; «Чому текст має такий заголовок» тощо).

3. Змістовий аналіз тексту. Бесіда за змістом, яка готує учнів до сприймання змісту, розвиває їхні мислення, пам'ять, уяву. Недоцільно ставити дуже багато питань до тексту для докладного переказу, оскільки це певною мірою знижує інтерес учнів до роботи.

4. Структурний аналіз тексту, під час якого школярі засвоюють, структурну цілісність тексту, переконуються в поділові тексту на частини

(підтеми і мікротеми), кожна з яких пов'язана з основною думкою, спостерігають за способами зв'язку частин і речень у тексті.

5. Лінгвістичний аналіз тексту . Під час такого аналізу тексту слід розглядати типологічні та стилістичні особливості твору в органічному зв'язку з ідейним задумом автора. Саме це й становить основний вихідний принцип лінгвістичного аналізу тексту. Лінгвістичний аналіз тексту допомагає глибше зрозуміти зміст тексту, усвідомити добір мовних засобів для вираження цього змісту, запам'ятати їх, з тим щоб побудувати похідний текст, не викрививши ні змісту, ні форми, не зруйнувавши їх як єдність, що відображає неповторність мовної особистості автора. Саме такий підхід найбільшою мірою сприяє досягненню цілей усвідомлення школярами неповторності мовної особистості, збагачення їх мовного запасу, засвоєння яскравих мовних зразків у процесі роботи над переказом. Лінгвістичний аналіз тексту має допомогти учням глибше усвідомити його зміст у всіх тонкощах, авторську оцінку життєвих фактів, відображених у творі.

6. Складання плану (простого і складного), передбачає поділ тексту на смислові частини, формулювання кожного пункту плану, його оформлення, зіставлення плану і первинного тексту. Складання плану є одночасно прийомом і предметом навчання.

7. Усний переказ тексту (можна і без нього).

8. Орфографічна робота (опрацювання орфограм).

9. Самостійний запис переказу (допомога вчителя має бути вкрай обмеженою).

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Додаткова література: 3, 4, 5, 7, 11, 13, 15.

Семінарське заняття 1.2. Види переказів у 1-4 класах. Методика проведення

Лекція 1.4. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з розвитку усного і писемного мовлення

Ключові поняття: критерії оцінювання, об'єкти перевірки, форми контролю, функції контролю.

План

1. Об'єкти перевірки й оцінювання.
2. Аналіз учнівських творів. Робота над їх удосконаленням.
3. Оцінювання досвіду мовленнєвої діяльності:
 - а) аудіювання;
 - б) говоріння й письмо;
 - в) писемне мовлення.

Змістом контролю за навчальними досягненнями учнів 1-4 класів є виявлення, вимірювання та оцінювання навчальних досягнень учнів, які структуровані у навчальних програмах предметів інваріантної складової навчальних планів, і представлені у вимогах до здійснення контролю і

оцінювання за предметами. Контроль забезпечує зворотній зв'язок між учителем і учнями.

Об'єктами контролю у процесі початкового навчання є предметні компетентності: знання про предмети і явища навколишнього світу, взаємозв'язки і відношення між ними; вміння та навички застосовувати засвоєні знання; досвід творчої діяльності; ціннісні ставлення.

Основними функціями контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів є: мотиваційна, діагностувальна, коригувальна, прогностична, навчально-перевірювальна, розвивальна, виховна.

Контроль і оцінювання в процесі навчання молодших школярів є одним із важливих засобів мотивації і стимулювання їх учбово-пізнавальної діяльності.

Так, оцінка у поєднанні з іншими мотивами учіння сприяє розкриттю перспектив успіху дитини, створює і підтримує позитивний емоційний настрій, викликає бажання вчитися, сприяє формуванню адекватної самооцінки.

Діагностувальна функція контролю дає змогу учителеві виявити прогалини і помилки в знаннях і вміннях відповідно до поставлених цілей, з'ясувати причини їх виникнення і відповідно коригувати учбово-пізнавальну діяльність школярів та способи управління нею. Зауважимо, що в процесі контролю відбувається коригування, а не «доучування».

Отримані результати контролю використовуються з метою прогнозування шляхів удосконалення методики навчання предмета в цілому, передбачення засобів удосконалення результатів навчальних досягнень окремих учнів.

Навчально-перевірювальна функція контролю полягає насамперед у поліпшенні якостей знань та вмінь молодших школярів. Так, організація перевірки в логічній послідовності – з одного боку, та вимога повноти й обґрунтування відповідей – з іншого, забезпечують систематизацію і узагальнення засвоєного змісту. Спонування дітей до використання результатів спостережень, прикладів з власного життя поглиблює і розширює їхні знання та вміння. Усне або письмове виконання перевірних завдань сприяє їх осмисленню, усвідомленню та закріпленню, застосуванню за зразком, за аналогією та у нових ситуаціях.

Контроль сприяє розвитку волі, уваги, мислення, пам'яті, мовлення учнів, їх пізнавальної активності і самостійності. У процесі контролю доцільно формувати вміння взаємо- і самоконтролю (взаємо- і самоперевірки, взаємо- і самооцінювання), взаємо- і самокоригування, що є одним із його найважливіших завдань, а також розвивати рефлексивні уміння, тобто здатність обмірковувати свої дії, критично оцінювати їх і свідомо ставитися до учіння.

Результати контрольної діяльності мають велике виховне значення. Об'єктивно і методично правильно організований контроль розвиває пізнавальний інтерес і стимулює учнів до систематичної

наполегливої праці, зумовлює формування важливих якостей особистості: відповідальності, здатності до подолання труднощів, самостійності.

I. Оцінювання досвіду мовленнєвої діяльності

1. Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого)

Перевірка аудіативних умінь здійснюється фронтально в 2- 4 класах у кінці кожного семестру.

Перевіряються вміння: сприймати на слух незнайомий текст і розуміти в 2 класі елементи фактичного змісту (хто? що? де? коли? як?), запам'ятовувати послідовність подій; у 3 - 4 класах – фактичний зміст, причиново-наслідкові зв'язки, основну думку висловлювання, образний вислів.

Для перевірки використовується незнайомий текст художнього стилю і запитання з варіантами відповідей.

Обсяги текстів:

У 2 класі – 120-200 слів; у 3 класі – 220-300 слів; у 4 класі – 320-400 слів.

У 2 класі пропонується 4 запитання з двома варіантами відповідей на кожне.

У 3 класі – 6 запитань з трьома варіантами відповідей.

У 4 класі – 6 запитань з чотирма варіантами відповідей.

У 2 класі за кожну правильну відповідь на запитання учень одержує 3 бали, в 3 - 4 класах – 2 бали.

2. Говоріння і письмо (діалогічне та монологічне висловлювання)

Перевірка сформованості усного (діалогічного і монологічного) мовлення здійснюється індивідуально в 2-4 класах наприкінці кожного семестру.

Рівень сформованості *діалогічного* мовлення в 2-4 класах рекомендується перевіряти у першому семестрі.

Перевіряються вміння: складати діалог на задану тему, використовувати формули мовленнєвого етикету, дотримуватись правил спілкування, норм літературної мови.

Обсяги утворених діалогів повинні відповідати нормам: у 2 класі – 3-4 репліки на двох учасників розмови, в 3 класі – 4-5 реплік, у 4 класі – 5-6 реплік.

Перевірку *усного монологічного* мовлення рекомендується здійснювати в 2-4 класах у другому семестрі. У 2 класі перевіряється вміння будувати усний переказ, у 3 - 4 класах – усний твір.

Письмне мовлення перевіряється в 3 -4 класах.

Письмовий переказ проводиться в 3 класі у кінці навчального року і в 4 класі – наприкінці першого семестру, письмовий твір – у кінці 4 класу.

Обсяги текстів для переказів: у 2 класі – 40 - 50 слів, у 3 класі – 50 - 60 слів, у 4 класі – 70 - 100 слів. Обсяг творів повинен відповідати нормам: у 2 класі – близько 40 слів, у 3 класі – близько 60 слів, у 4 класі – 60 - 80 слів.

За *усне* висловлювання (переказ, твір) ставиться одна оцінка – за зміст.

За *письмовий переказ і твір* виставляється дві оцінки: за зміст і за грамотність. У журнал виставляється тільки оцінка за зміст.

Вимоги до оцінювання грамотності письмового переказу і твору такі самі, як до оцінювання диктанту.

Зведений перелік перевірних робіт, які проводяться в 1-4 класах

Вид перевірки	1 клас		2 клас		3 клас		4 клас	
	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.
Аудіювання	–	–	1	1	1	1	1	1
Діалог	–	–	1	–	1	–	1	–
Усний переказ	–	–	–	1	–	–	–	–
Усний твір	–	–	–	–	–	1	–	1
Читання	–	1	–	–	–	–	–	–
Письмовий переказ	–	–	–	–	–	1	1	–
Письмовий твір	–	–	–	–	–	–	–	1
Перевірка мовних знань і вмінь	–	–	2	2	2	2	2	2
Диктант	–	–	1	2	2	2	2	2
Списування	–	1	1	1	1	1	1	1
Державна підсумкова атестація	–	–	–	–	–	–	–	1
Загальна кількість перевірок за семестр	–	2	6	7	7	8	8	9

2. Аналіз учнівських творів. Робота над їх удосконаленням

У перебігу аналізу переказів спочатку звертається увага на хороші за змістом і, формою, і оформленням роботи. Пізніше – на всі учнівські роботи.

Аналіз робіт здійснюється за такими критеріями:

1. Відповідність змісту темі, повнота її розкриття.
2. Правильне складання плану.
3. Логічність побудови тексту.
4. Відсутність повторів.
5. Вираження головної думки тексту.
6. Обсяг тексту: кількість слів, речень, наявність абзаців.
7. Використання відповідної лексики.
8. Орфографічна і пунктуаційна грамотність.
9. Каліграфія, культура оформлення робіт.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15.

Практичне заняття 1.1. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з розвитку усного і писемного мовлення

Змістовий модуль № 2

Практичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи

Практичне заняття 2.1. Аналіз програмових вимог щодо розвитку усного і писемного мовлення.

Практичне заняття 2.2. Види текстів-описів. Методика складання текстів-описів (усні та писемні) в 1-4 класах. Критерії оцінювання.

Практичне заняття 2.3. Методика складання текстів-міркувань у 1-4 кл. Критерії оцінювання робіт.

Практичне заняття 2.4. Методика складання текстів-розповідей різних стилів. Критерії оцінювання робіт.

Практичне заняття 2.5. Методика проведення детального та вибіркового переказу.

Практичне заняття 2.6. Методика написання творів за спостереженнями, за прочитаним текстом, за картиною.

Практичне заняття 2.7. Модювання уроків написання листів, запрошень, привітань, інструкцій

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Методика навчання української мови»

Разом: 72 год., лекції – 8 год., практичні заняття – 16 год., семінарські заняття – 4 год., індивідуальна робота – 4 год., самостійна робота – 36 год., модульний контроль – 4 год.

Модулі	Змістовий модуль № 1							Змістовий модуль № 2							Оцінювання успішності. Підсумкова кількість балів
Назва модуля	Теоретичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи							Практичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи							
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Теми лекцій	Лінгводидактичний аспект розвитку мовлення молодшого школяра	Основні види мовлення (усного і писемного) у молодших школярів на сучасному етапі		Види переказів у 1 – 4 класах. Методика їх проведення		Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з розвитку усного і писемного мовлення									
Теми практичних та семінарських занять			Система методів і прийомів формування мовленнєвих умінь в молодшого школяра на сучасному етапі		Види переказів у 1 – 4 класах. Методика їх проведення		Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з розвитку усного і писемного мовлення	Аналіз програмових вимог щодо розвитку усного і писемного мовлення	Види текстів-описів. Методика складання текстів-описів (усні та писемні) в 1-4 класах. Критерії оцінювання	Методика складання текстів-міркувань у 1-4 кл. Критерії оцінювання робіт	Методика складання текстів-розповідей різних стилів. Критерії оцінювання робіт	Методика проведення детального та вибіркового переказу	Методика написання творів за спостереженнями, за прочитаним текстом, за картинною	Модельовання уроків написання листів, запрошень, привітань, інструкцій	
С.р.	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1		Т. 6.1	Табл. 6.1	Табл. 6.1	Т. 6.1	Табл. 6.1	Т. 6.1	Т. 6.1	Т. 6.1	Табл. 6.1	
Види п.к.	Модульна контрольна робота 1							Модульна контрольна робота 2							
Кількість балів за модуль	Відвідування лекційних занять – 4 б.; практичних та семінарських – 3 б.; виконання семінарських та практичних завдань – 30 б.; самостійна робота – 15 б.; модульна контрольна робота – 25 б. Разом: 77 б.							Відвідування практичних та семінарських – 7 б.; виконання семінарських та практичних завдань – 70 б.; самостійна робота – 30 б.; модульна контрольна робота – 25 б. ІНДЗ -30б. Разом: 162 б.							Разом 239 б. Коефіцієнт – 2,39

V. ПЛАНИ

СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль № 1

Теоретичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи

Семінарське заняття 1.1.

Тема. Система методів і прийомів формування мовленнєвих умінь в молодшого школяра на сучасному етапі.

План

1. Поняття про мовлення. Види мовлення.
2. Культура мовлення.
3. Мета і завдання роботи з розвитку усного і писемного мовлення учнів початкових класів.
4. Словникова робота.
5. Методи формування мовленнєвих умінь в молодшого школяра на сучасному етапі.

Основна література: 1, 3, 4, 5, 7.

Додаткова література: 3, 4, 5, 6, 7, 13, 15.

Семінарське заняття 1.2.

Тема. Види переказів у 1-4 класах. Методика їх проведення.

План

1. Поняття про переказ.
2. Види переказів.
3. Основні завдання переказів.
4. Методика проведення переказів:
 - докладного;
 - стислого;
 - вибіркового;
 - творчого.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15.

Практичне заняття 1.1.

Тема. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з розвитку усного і писемного мовлення

План

1. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з розвитку усного і писемного мовлення.
2. Перевірка учнівських переказів і творів і наступна робота над ними.

Основна література: 5, 6.

Додаткова література: 3, 8, 9, 10, 11.

Змістовий модуль № 2

Практичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи

Практичне заняття 2.1.

Тема. Аналіз програмових вимог щодо розвитку усного і писемного мовлення.

План

1. Структура і зміст програми з розвитку мовлення учнів.
2. Програмові вимоги щодо розвитку усного і писемного мовлення.

Основна література: 5, 6.

Додаткова література: 3, 8, 9, 10, 11.

Практичне заняття 2.2.

Тема. Види текстів-описів. Методика складання текстів-описів (усні та писемні) в 1-4 класах. Критерії оцінювання.

План

1. Види текстів-описів.
2. Програмові вимоги щодо навчання молодших школярів складати тексти-описи (усні та писемні).
3. Методика складання текстів-описів (усні та писемні) в 1-4 класах.
4. Критерії оцінювання.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15.

Практичне заняття 2.3.

Тема. Методика складання текстів-міркувань у 1-4 кл. Критерії оцінювання робіт.

План

1. Програмові вимоги щодо навчання молодших школярів складати текстів-міркування.
2. Методика складання тексти-міркування в 1-4 класах.
3. Критерії оцінювання учнівських робіт.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15.

Практичне заняття 2.4.

Тема. Методика складання текстів-розповідей різних стилів. Критерії оцінювання робіт.

План

1. Стилї текстів.
2. Програмові вимоги щодо навчання молодших школярів складати тексти-розповіді.
3. Методика складання текстів-розповідей в 1-4 класах.
4. Критерії оцінювання учнівських робіт.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15.

Практичне заняття 2.5.

Тема. Методика проведення детального та вибіркового переказу.

План

1. Програмові вимоги щодо навчання молодших школярів складати детальний та вибіркового переказ.
2. Методика складання детального та вибіркового переказу в 1-4 класах.
3. Критерії оцінювання учнівських робіт.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15.

Практичне заняття 2.6.

Тема. Методика написання творів за спостереженнями, за прочитаним текстом, за картиною.

План

1. Програмові вимоги щодо навчання молодших школярів писати твори за спостереженнями, за прочитаним текстом, за картиною.
2. Методика написання творів за спостереженнями, за прочитаним текстом, за картиною в 1-4 класах.
3. Критерії оцінювання учнівських робіт.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15.

Практичне заняття 2.7.

Тема. Моделювання уроків написання листів, запрошень, привітань, інструкцій.

План

1. Програмові вимоги щодо навчання молодших школярів писати листи, запрошення, привітання, інструкції.
2. Методика написання листів, запрошень, привітань, інструкцій в 1-4 класах.
3. Критерії оцінювання учнівських робіт.

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 15.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль № 1

Теоретичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи

Тема 1. Лінгводидактичний аспект розвитку мовлення молодшого школяра (4 год.)

1. Зробити підбірку статей (від 5 шт.) з науково-педагогічної літератури з даної теми та написати анотації до кожної з них.

Тема 2. Система методів і прийомів формування мовленнєвих умінь в молодшого школяра на сучасному етапі (5 год.)

1. Зробити підбірку статей (від 5 шт.) з науково-педагогічної літератури з теми «Розвиток монологічного мовлення молодших школярів на уроках української мови» та написати анотації до кожної з них.

2. Зробити підбірку статей (від 5 шт.) з науково-педагогічної літератури з теми «Розвиток діалогічного мовлення молодших школярів на уроках української мови» та написати анотації до кожної з них.

Тема 3. Види переказів у 1 – 4 класах. Методика їх проведення (3 год.)

1. Скласти алгоритми роботи над усним та письмовим (детальним, вибіркоvim, стислим, творчим) переказами.

Змістовий модуль № 2

Практичні аспекти методики розвитку усного і писемного мовлення учнів початкової школи

Тема 1. Види текстів-описів. Методика складання текстів-описів (усні та писемні) в 1-4 класах. Критерії оцінювання (4 год.)

1. Розробити урок на навчання учнів писати тексти-описи.

Тема 2. Методика складання текстів-міркувань у 1-4 кл. Критерії оцінювання робіт (4 год.)

1. Розробити урок на навчання учнів писати тексти-міркування.

Тема 3. Методика складання текстів-розповідей різних стилів. Критерії оцінювання робіт (4 год.)

1. Розробити урок на навчання учнів писати текст-розповідь.

Тема 4. Методика проведення детального та вибіркового переказу (4 год.)

1. Змоделювати фрагменти уроків проведення детального та вибіркового переказу.

Тема 5. Методика написання творів за спостереженнями, за прочитаним текстом, за картиною (4 год.)

1. Розробити урок на навчання учнів писати твори за спостереженнями, за прочитаним текстом, за картиною.

Тема 6. Моделювання уроків написання листів, запрошень, привітань, інструкцій (4 год.)

1. Розробити урок на навчання учнів писати листи, запрошення, привітання, інструкції.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I.			
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ УСНОГО І ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ			
Тема 1. Лінгводидактичний аспект розвитку мовлення молодшого школяра	Співбесіда	5	
Тема 2. Система методів і прийомів формування мовленнєвих умінь в молодшого школяра на сучасному етапі	Співбесіда	5	
Тема 3. Види переказів у 1 – 4 класах. Методика їх проведення	Співбесіда	5	
Усього за I модулем 20 год.	<i>Балів за I модуль:</i>	15	
Змістовий модуль II			
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ УСНОГО І ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ			
Тема 1. Види текстів-описів. Методика складання текстів-описів (усні та писемні) в 1-4 класах. Критерії оцінювання	Індивідуальне заняття	5	
Тема 2. Методика складання текстів-міркувань у 1-4 кл. Критерії оцінювання робіт	Співбесіда	5	
Тема 3. Методика складання текстів-розповідей різних стилів. Критерії оцінювання робіт	Співбесіда	5	
Тема 4. Методика проведення детального та вибіркового переказу	Співбесіда	5	
Тема 5. Методика написання творів за спостереженнями, за прочитаним текстом, за картиною	Індивідуальне заняття	5	
Тема 6. Моделювання уроків написання листів, запрошень, привітань, інструкцій	Співбесіда	5	
Усього за II модулем 20 год.	<i>Балів за II модуль:</i>	30	
<i>Разом: 40 год.</i>	<i>Разом балів:</i>	45	

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу з навчальної дисципліни «Методика навчання української мови».

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Методика навчання української мови» – це вид навчально-методичної творчої роботи бакалавра, яка містить результати навчальної, пошукової та творчої роботи і відображає певний рівень сформованості професійних компетентностей.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична, практична і пошукова робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять, а також є результатом самостійного пошуку, яка охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- створення навчально-дидактичного комплекту до уроків розвитку зв'язного мовлення молодших школярів.

Критерії оцінювання ІНДЗ

(індивідуальні завдання виконані у вигляді розробки уроків та навчально-методичного дослідження оцінюються за відповідними критеріями)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Бали
1.	Розуміння мети і завдань роботи	2
2.	Відповідність змісту ІНДЗ завданням	5
3.	Творчий підхід у процесі підбору дидактичного змісту	5
4.	Використання новітніх технологій	5
5.	Підбір матеріалів ППД	3
6.	Збереження принципу науковості	3
7.	Доцільне використання ігор та ігрових ситуацій	3
8.	Якісне технічне виконання робіт	2
10.	Своєчасність подання звітних матеріалів	2
	Разом	30

Таблиця 7.2

Шкала оцінювання ІНДЗ

(індивідуальні завдання виконані у вигляді розробки уроків та навчально-методичного дослідження оцінюються за відповідною шкалою)

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	30-25	Відмінно
Достатній	25-20	Добре
Середній	20-15	Задовільно
Низький	менше 15	Незадовільно

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення спеціалістів із дисципліни «Методика навчання української мови» оцінюється за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (5-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ з/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1	Відвідування лекцій, семінарських та практичних занять	14
2	Робота на семінарських заняттях	20
3	Робота на практичних заняттях	80
4	Модульні контрольні роботи (1, 2)	50
5	Самостійна робота	45
6	Індивідуальна навчально-дослідницька робота	30
Підсумковий рейтинговий бал		239

$$239 : 100 = 2,39 \text{ (коефіцієнт)}$$

Таблиця 8.4.

Оцінка за шкалою навч. закладу	Оцінка за нац. шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Відсоток студентів, які, як правило, мають наведену оцінку
		Оцін.	Означення	
1	2	3	4	5
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне викон. лише з незначною кіль-тю помилок)	10
1	2	3	4	5
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	25
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	30
69-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	25
60-68		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	10
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	-
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	-

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
« відмінно »	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в повному обсязі, вміння творчо виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у процесі розробки уроків, підборі навчального змісту, використанні новітніх технологій.
« добре »	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, якісне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, проявляє творчий підхід у процесі моделювання уроків, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань, однак у відповіді студента наявні незначні помилки.
« задовільно »	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; наявні суттєві помилки у виконанні практичних завдань, зокрема, моделюванні уроків, разом з тим студент спроможний усунути недоліки при допомозі викладача.
« незадовільно »	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

IX. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі оцінювання навчальних досягнень бакалаври застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.

Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

• **Словесні:** лекція (традиційна, проблемна, комбінована) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

• **Наочні:** спостереження, ілюстрація, демонстрація.

• **Практичні:** вправи, моделювання фрагментів та цілих уроків, виготовлення наочних посібників.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- ✓ завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Методика навчання української мови»;
- ✓ Відеозаписи уроків;
- ✓ Набір дидактичного матеріалу для проведення практичних занять.

ХІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бадер В. І. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів / В. Бадер. – К. : АПН, 2000. – 316 с.
2. Балацька Л. К. Порівняльна характеристика усного й писемного мовлення молодших школярів / Л. К. Балацька // Наук. зап. Ін-ту психології. – К. : Рад. шк., 1959. – Т.13. – С. 117–144.
3. Варзацька Л. О. Методика розвитку зв'язного мовлення молодших школярів : посібник для вчителів, студентів педінститутів та педучилищ / Л.О. Варзацька, Л.М. Шевченко. – Житомир : СМП «Житомир-Рікопресреклама», 1995. – 128 с.
4. Дорошенко С. І. Розвиток мовлення молодших школярів / С.І. Дорошенко. – К. : Освіта, 1987. – 124 с.
5. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 364 с.
6. Навчальні програми для загальноосвітніх закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. К. : Видавничий дім «Освіта». – 2012. – 392 с.

Додаткова:

1. Бадер В.І. Розвиток зв'язного мовлення школярів : навч. посібник / В.І. Бадер. – К. : ІЗМН, 1997. – 92 с.
2. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : метод. посіб. / М. С. Вашуленко. – К. : Освіта, 2006. – 268 с.
3. Глазова О. Навчання діалогічного мовлення / О. Глазова // Дивослово. – №1. – 2003. – С. 31- 32.
4. Гудзик І. П. Аудіювання українською мовою : посіб. / І. П. Гудзик. – К. : Педагогічна думка, 2003. – 144 с.
5. Дубовик С. Г. Розвиток діалогічного мовлення школярів на уроках української мови / С. Г. Дубовик // Поч. шк. – 2002. – № 7. – С. 19-21.
6. Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти / Наказ МОНмолодьспорт №329 від 13.04.11 року // http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/18438/
7. Методика викладання української мови : навч. посібник / С. І. Дорошенко, М. С. Вашуленко, О. І. Мельничайко та ін.; За ред. С. І. Дорошенка. – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : Вища шк., 1992. – 398 с.
8. Палихата Е. Культура українського діалогічного мовленнєвого спілкування: навч. посібн. для учнів / Е. Палихата. – Тернопіль, 2003.
9. Фесенко О. С. Вивчаємо українську мову / О. С. Фесенко. – Донецьк : ТОВВКФ «БАО», 2007. – 288 с.
10. Хорошковська О. Н. Формування умінь діалогічного мовлення учнів у 1 класі / О. Н. Хорошковська // Поч. шк. – 2006. – №9. – С. 49-51.